

UPRZEDZENIA I STEREOTYPY

Dr hab.. Jacek Śliwak prof.. KUL
Katedra Psychologii Społecznej i
Psychologii religii

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

DEFINICJA

- **Jest to zespół wyuczonych przekonań, wartości postaw danej osoby wobec innych, który:**
- - jest ukształtowany na podstawie niekompletnej informacji
- - jest względnie niewrażliwy na niezgodne z nim informacje
- w kategoriyczny sposób przypisuje jednostki do pewnych klas, grup, które, (zwykle) są oceniane negatywnie.

- Uprzedzenie jest to zatem stan wewnętrzny, pewna gotowość psychiczna osoby do reagowania w tendencyjny sposób na osoby należące do innej grupy. Innej rasy, wiary płci, kraju pochodzenia, wartości, przekonań politycznych, wyglądu (niepełnosprawni).

- Tak więc zidentyfikowanie nas jako członków pewnej grupy (innej grupy) może przynieść nam brak poczucia bezpieczeństwa, utratę szacunku do samego siebie oraz niepewną egzystencję - jeśli ci którzy mają władzę zdecydują się formalnie (zgodnie z prawem), lub nieformalnie (niezgodnie z prawem lub niezupełnie zgodnie z prawem) określić naszą czy każdą inną grupę jako gorszą

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

- Następstwa uprzedzenia przyjmują liczne formy ale jedną wspólną cechą jest **mniej ludzki sposób reagowania na innych ludzi**. W skrajnych formach uprzedzenie przybiera formę dyskryminacji.

Eksperyment w szkole

- Dziesięcioletnie dzieci w szkole w stanie Iowa pani Jane Eliot
- **WYNIKI EKSPERYMENTU**
- gorzej wykonywały swoje zadania
- stały się przygnębione, ponure, rozdrażnione
- określały siebie jako: smutne, złe, głupie, tępe, okropne, trudne, przeciętne.

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

INTERPRETACJA

- Eksperyment powtarzano z innymi klasami i z jedną grupą dorosłych. **Rezultaty wszędzie były takie same.** Objęcie władzy przez jedną grupę, tak żeby miała władzę, panowanie nad inną grupą, i to tylko **na zasadzie domniemanej** doprowadziło do dyskryminacyjnego zachowania, obniżenia samooceny, zmian w poziomie wykonania zadań oraz do uzasadniania przez „lepszych”, że te formy dyskryminacji są czymś normalnym, że tak powinno być bo **istniejący system** to usankcjonował, istniejący system powiedział, że to jest „norma”.

Jak wprowadza się dyskryminacje

- Dyskryminację” wprowadzono w życie w ten sposób, że sformułowano normy, prawo, przepisy, które były upośledzające dla dzieci niebieskookich i one musiały te przepisy przestrzegać. Np. pouczono dzieci niebieskookie, żeby siadały w ostatnich ławkach, zajmowały ostatnie miejsca w kolejkach do obiadu i do wyjścia na przerwę. Wydano jeszcze wiele innych frustrujących i poniżających przepisów, wszystko po to, żeby dzieci niebieskookie znalazły swoje miejsce w tej społeczności.

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Psychologowie przestrzegają

- Łatwość i szybkość z jaką ludzie mogą przyjmować dyskryminacyjne formy zachowania, szkody psychiczne które mogą one wyrządzić, długotrwałe koszty dla społeczeństwa oraz ich trwałość, sprawiają, że uprzedzenia są traktowane jako patologia społeczna.

Przyczyny uprzedzeń

- **1. Potrzeba uzasadniania własnego postępowania**

- Jeżeli byłem agresywny w stosunku do sąsiada,

znajomego to następnie będę to starał się usprawiedliwić. Jeżeli „skutecznie” usprawiedliwię się przed samym sobą będę nadal mógł być dobrym sąsiadem. Ale nie tylko dobrym mężem, ojcem.

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

- **2. Potrzeba władzy i potrzeba posiadania odpowiedniej pozycji społecznej, odczuwanie wyższości.**
- - Osoby o względnie niskim statusie mogą wykazywać większe uprzedzenia, gdyż mogą spostrzegać grupy mniejszościowe jako rywali np. w pracy, staraniu się o pracę.
- - Ludzie prości - z niskim statusem - bardziej stereotypowo spostrzegają otaczający ich świat.

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

STEREOTYP

- Termin s. oznacza kopię pierwotnej formy drukarskiej, którą raz zrobioną trudno jest zmienić. Walter Lippmann, określił s. jako „obrazki w naszych głowach” (pictures in our heads).

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Spostrzeganie – konstrukty poznawcze

- Stereotypy nie zawsze odpowiadają rzeczywistym właściwościom obserwowanych przedmiotów. Spostrzegający wnosi w sytuację społeczną obszerny zestaw założeń dotyczących cech, zainteresowań skłonności behawioralnych i innych właściwości.

- H.Tajfel uważa, że człowiek stosuje w spostrzeganiu innych ludzi uproszczenia i ograniczenia, bo są one pomocne w lepszym radzeniu sobie ze zbyt dużą ilością napływających informacji. Tak więc osoba zamiast spostrzegać innego człowieka w zindywidualizowany i zróżnicowany sposób wybiera „drogę na skróty” posługując się s. czyli wiedzą uproszczoną.

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

STEREOTYP - Aronson

- E.Aronson określa s. jako generalizację odnoszącą się do grup, w ramach której identyczne charakterystyki zostają przypisane wszystkim bez wyjątku jej członkom, niezależnie od rzeczywistych różnic między nimi. Np. stereotypowy charakter ma przekonanie, że wszyscy niepełnosprawni są roszczeniowi albo, że kobiety są słabymi kierownicami.

- Stereotyp kobiety, mężczyźni – stereotyp płci, niepełnosprawni, pełnosprawni – stereotyp atrakcyjności fizycznej).
- Ta klasyfikacja sprawia, że jednostka dokonuje rozróżnienia na MY i ONI i więcej cech pozytywnych przypisuje „swojej” grupie niż grupie „obcej”. Natomiast jeżeli chodzi o cechy negatywne, to więcej ich przypisujemy grupie „obcej” niż „swojej”.

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

- Stereotypizacja, która nie uwzględnia faktu, że zastosowany stereotyp jest nietrafny, albo, że spostrzegana jednostka odbiega od stereotypu swojej grupy może prowadzić do niesprawiedliwych i krzywdzących reakcji na inną osobę.

STEREOTYPY charakteryzują się:

- 1. **przedwczesnym uogólnianiem treści** - pod względem poznawczym s. mają ubogą treść.
- 2. **trwałością** – nie są podatne na zmiany nawet pod wpływem informacji z nimi niezgodnymi.
- 3. **subiektywną pewnością** wypowiedzianych sądów- wyrażane są z bardzo dużą pewnością

FUNKCJA STEREOTYPU

- S. powstają i utrzymują się gdyż umożliwiają osobie realizację ważnych potrzeb psychicznych, pomagają interpretować niejednoznaczne zachowania, dostarczają gotowych wyjaśnień przyczyn działania innych ludzi, podpowiadają standardy wg jakich powinni być oceniani członkowie innych grup..

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Osobowość autorytarna.

- Osobowość autorytarna dzieli ludzi na posiadających władzę i jej pozbawionych. Cechuje ich konwencjonalizm, sztywność, oschłość. Są konserwatywne, chętnie przyjmują konwenanse i różnego rodzaju zasady społeczne i stosują się do nich. Są niechętni do ludzi należących do innych grup społecznych, narodowościowych i religijnych. Mają skłonność do uprzedzeń rasowych.

Jak przewyciężyć uprzedzenia i rasizm

- 1. Poznanie drugiej strony
- Eksperyment ciepły – zimny
- Opisano wykładowcę dwóm grupom
- Postępowy
- Krytyczny
- Praktyczny
- zdecydowany

D. Carnegie

- **Mieszwykle cenna jest dla mnie sytuacja, kiedy mogę sobie pozwolić na **zrozumienie drugiej osoby**. Czy to konieczne? Naszą pierwszą reakcją na większość stwierdzeń (które słyszymy od innych) jest ocena lub osąd raczej niż próba zrozumienia, o co idzie. Kiedy ktoś wyraża jakieś uczucie, postawę czy przekonanie, mamy tendencję do niemal natychmiastowego stwierdzenia: „to prawda” albo „to głupota”, to niemoralne, to nielogiczne, to niewłaściwe lub to niemile. **Bardzo rzadko pozwalamy sobie na dokładne zrozumienie** co dane stwierdzenie oznacza dla drugiej osoby**

PODSUMOWANIE

- Tolerancja jedna z „cnót praktycznych” jak ją nazywał Józef Bocheński to godzenie się z rzeczami, których właśnie nie akceptujemy, nie popieramy i nie uznajemy za dobre tak długo, jak długo nie stanowią dla nas i dla naszego świata bezpośredniego zagrożenia. Wiemy, że coś jest złe, nie podoba nam się to, ale przyznajemy innym prawo do błędu w imię wzajemnego pokoju. Dajemy życie innym po swojemu, dopóki oni dają nam życie po swojemu

perfectconnection

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych